LEERLIJN

LITERATUUR

Lessenreeks Basis: Prentenboeken lezen als literatuur

Deze leerlijn is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.

Groep 1 en 2

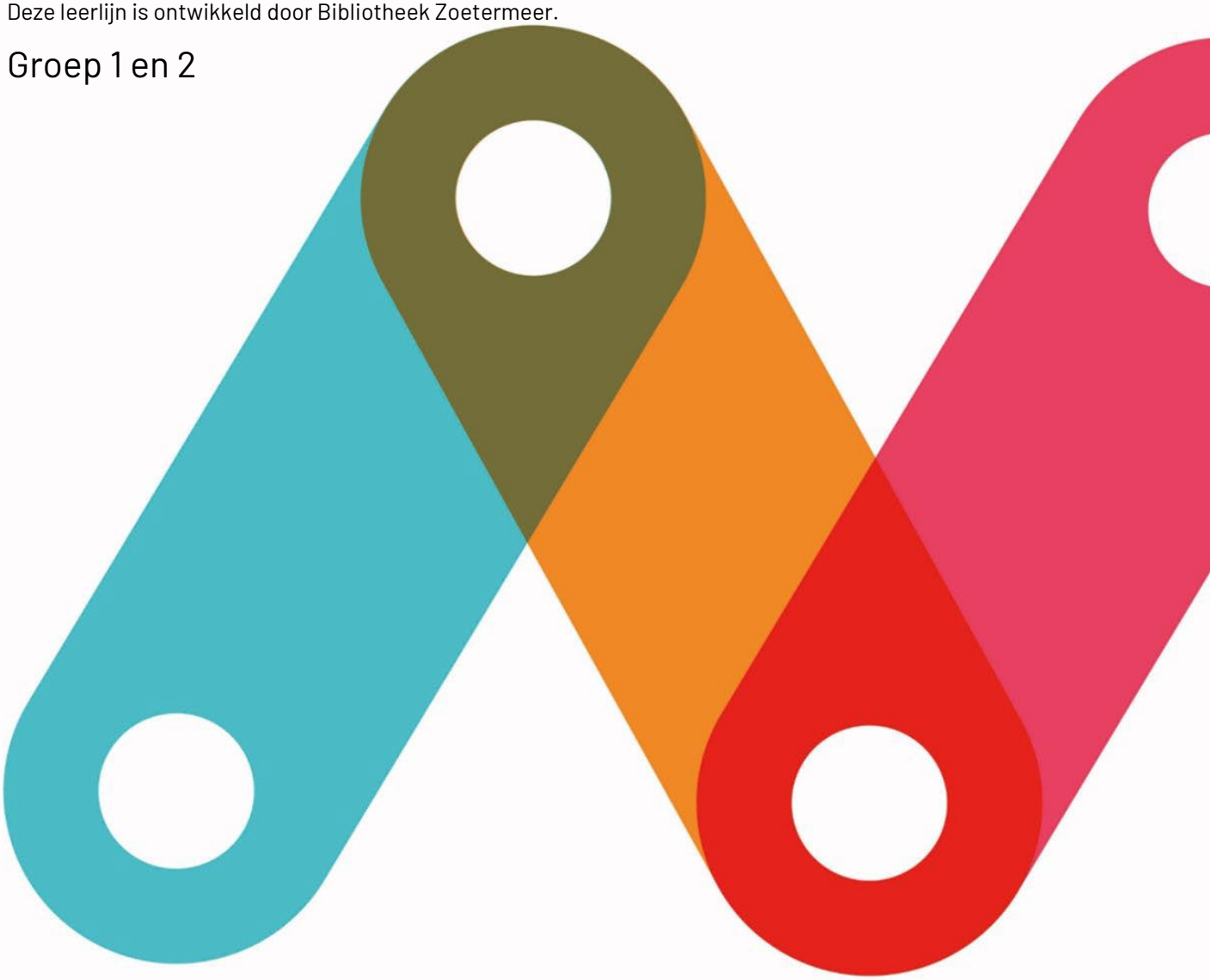

Cultuur en Techniek op School Zoetermeer

Vooraf

'Prentenboeken lezen als literatuur'

In de basislessen literatuureducatie voor groep 1 en 2 leren kleuters prentenboeken op een andere manier lezen. Waar bij voorlezen vaak aandacht is voor thema, woordenschat of sociaal-emotionele ontwikkeling, staat in deze lessen het verhaal zelf centraal. Samen met de leerkracht ontdekken de leerlingen hoe een verhaal is opgebouwd, wat het bijzonder maakt en hoe tekst en beeld samenwerken. Zo ontwikkelen ze hun literaire competentie.

Literair lezen, wat is dat?

Een prentenboek kan op verschillende manieren gelezen worden: belevend (sociaal-emotionele beleving, de lezer leeft mee), thematisch (het onderwerp van het verhaal staat centraal) en literair.
Het literair lezen van verhalen is meer beschouwend. De focus ligt op het besef dat het verhaal verzonnen is (metafictief bewustzijn), op de structuur van het verhaal en op diepere betekenissen.
Er is vooral aandacht voor het verhaal en ***hoe*** dat verteld wordt (de vorm).

Het lezen van verhalen als literatuur is een vaardigheid die geleerd moet worden. Voorwaarden om prentenboeken als literatuur te kunnen lezen zijn:

- kennis van de taal
- kennis van de wereld
- kennis van literaire structuren.

Kleuters ontwikkelen kennis van literaire structuren door samen verschillende prentenboeken literair te lezen. Gerichte vragen helpen hen structuren en literaire middelen te ontdekken en te benoemen. Door veel te oefenen wordt literair lezen steeds makkelijker. Elk boek vormt zo een opstap naar een volgend, uitdagender boek.

Literaire competentie bij kleuters

Wat kunnen kleuters? Of: Wat kunt u van kleuters verwachten?

Leerlingen van groep 1-2 kunnen...

- genrekenmerken interpreteren binnen een genre.
- verband leggen tussen titel en verhaal.
- informatie uit de tekst en tekeningen combineren.
- relaties tussen verschillende verhalen benoemen.
- meerduidigheid herkennen.
- ironie herkennen (er wordt wat anders bedoeld dan er staat).
- een oordeel geven en dat eenvoudig onderbouwen met boekbegrippen.

Rol van de leerkracht

Bij het literair lezen is de rol van de leerkracht erg belangrijk. De manier waarop u de kinderen vragen stelt, problemen voorlegt en reflectie aanmoedigt, is van doorslaggevend belang. Het stellen van gerichte vragen over het verhaal, het aanmoedigen van literaire reacties en het 'ontmoedigen' van niet-literaire reacties dragen bij aan een literaire leeshouding.
Het belangrijkste – maar ook het moeilijkste – is ervoor te zorgen dat de kinderen niet meteen van de wereld van het verhaal naar hun eigen leefwereld gaan. Het doel is om zo dicht mogelijk bij het verhaal te blijven.

Verder betekent literair lezen anders voorlezen dan u gewend bent. Het gaat niet om de wie-waar-wat-vragen, niet om vooraf voorspellen, moeilijke woorden bespreken of om het vertellen van persoonlijke belevenissen. Bij literair lezen gaat het om vragen over (de vorm van) het verhaal.
U zult merken dat literaire vragen om een bepaalde aandacht en concentratie vragen waardoor kinderen leren na- en doordenken over het verhaal. Dit zorgt vaak voor een actieve leeshouding.

Tekst en beeld

Bij prentenboeken spelen de tekst en illustraties een even grote rol. Vaak is er op de prenten ook aanvullende informatie te zien. Besteed daarom tijdens het lezen steeds evenveel aandacht aan zowel de tekst als de prenten.

Bron: Prentenboeken lezen als literatuur – een structuralistische benadering van het concept 'Literaire competentie' voor kleuters, Coosje van der Pol, Stichting Lezen reeks 16, 2010.

N.B. In het genoemde onderzoek zijn als bijlage leesaanwijzingen opgenomen bij 24 prentenboeken die te gebruiken zijn in de klas.

Informatie over *'Literair lezen'*

Groep 1 en 2, lessenreeks 'basis literatuureducatie',

Een inleidende activiteit (les 1) en drie lessen van 30 minuten.

Doel van de lessenreeks

Zoals bij 'Vooraf' beschreven, is het doel van de lessen om de literaire competentie van uw leerlingen te ontwikkelen door prentenboeken als literatuur te lezen. Samen met de kinderen analyseert u een verhaal met aandacht voor een van de drie elementen van het literair lezen: personages, spanning en ironische humor.

Vooraf

Neem de lessen door voordat u de lessenreeks inplant. Voor elke les is een prentenboek nodig. U kunt de boeken alvast verzamelen, bijvoorbeeld door ze te reserveren bij de bibliotheek of door contact op te nemen met de leesconsulent van uw school om te zien of de boeken aangeschaft kunnen worden voor de collectie van de bibliotheek op school.

Materialenlijst

Let bij uw keuze voor een prentenboek niet zozeer op de beleving of op het thema van het verhaal. Het gaat erom dat het verhaal voldoende aanknopingspunten biedt voor analyse. Natuurlijk sluit het verhaal wel aan bij de leefwereld van de kinderen.

Daarnaast zijn de volgende criteria van belang:

- Het boek moet uitnodigen om over het verhaal te spreken.
- De verhaallijn is niet te eenvoudig of de verhaallijn is onverwacht.
- Het taalgebruik vraagt om aandacht.
- Personages hebben reliëf; er valt wat te ontdekken.
- Er zijn open plekken in het verhaal t.b.v. de spanning.
- Er is meerduidigheid en/of een ironisch element.

Per les zijn een aantal suggesties voor geschikte prentenboeken opgenomen.

Lesoverzicht op de volgende pagina

Lesoverzicht

Les 1: Metafictief inzicht
In deze les lezen leerlingen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de personages in het verhaal.

Voorlezen	Vragen	Terugkijken

Les 2: Personages
In deze les lezen leerlingen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de personages in het verhaal.

Introductie van het prentenboek	Personages	Terugkijken

Les 3: Spanning
In deze les lezen de leerlingen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de spanning in het verhaal.

Introductie van het prentenboek	Spanning	Terugkijken

Les 4: Humor
In deze les lezen de leerlingen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de ironische humor in het verhaal. Ironie is voor jonge kinderen vaak nog moeilijk te begrijpen. In dit stadium is het dan ook al voldoende als leerlingen 'de vreemde opmerking of gebeurtenis' opmerken en ervaren dat het grappig bedoeld is of dat het gebeuren een grappig effect heeft.

Introductie van het prentenboek	Humor	Terugkijken

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.
Neem bij vragen contact op via IsabelledeRidder@bibliotheek-zoetermeer.nl.

1 Literair lezen: metafictief inzicht

Introductie

Voor de ontwikkeling van literaire competentie is metafictief inzicht (het besef dat verhalen verzonnen zijn) een belangrijk concept; het vestigt de aandacht op verhaalopbouw, structuur en literaire structuren. Iets wat nodig is bij het lezen van prentenboeken als literatuur. Voordat u met de lessenserie start, is het raadzaam eerst een moment (of meerdere) stil te staan bij het metafictieve inzicht met behulp van de vragen op de volgende pagina (zie lesbeschrijving).

Lesdoel

De leerling ontwikkelt metafictief inzicht.

De leerling beseft dat een verhaal een eigen wereld schept.

De leerling beseft dat in een verhaal dingen gebeuren die in de echte wereld niet kunnen gebeuren.

De leerling ziet in dat verhalen zijn bedacht en gemaakt door auteurs en illustratoren.

Benodigde materialen

Prentenboek naar eigen keuze.

Voorbereiding

Reik een goede term aan voor het begrip fictie. Leerlingen zullen wellicht het woord 'nep' gebruiken maar 'verzonnen' of 'bedacht' zijn meer neutrale begrippen.

Opdrachten

Voorlezen	Vragen	Terugkijken

Lesbeschrijving op de volgende pagina

Lesbeschrijving

Oriënteren	Voorlezen	10 minuten

Opdracht
Lees het prentenboek voor en stel tijdens of na het voorlezen vragen die te maken hebben met de lesdoelen van deze activiteit.

Onderzoeken	Vragen	10 minuten

Opdracht
Vragen die je kunt stellen:

- Kunnen we bij [noem hoofdpersonage] op bezoek gaan?
- Kunnen we [noem hoofdpersonage] tegenkomen/uitnodigen in de klas? Kunnen wij ook naar [noem plaats in het boek]?
- Stel voor om aan de schrijver te vragen of [personage of plaats] echt bestaat, wat zal hij/zij zeggen?
- Weten we hoe het verder gaat met [noem hoofdpersonage] als het verhaal uit is? Wie zou dat wel kunnen weten?
- Indien het hoofdpersonage een dier is:
  Ben jij weleens een [konijn, beer enz.] tegengekomen dat hetzelfde kan als [noem hoofdpersonage]?
- Wie heeft dit verhaal bedacht/gemaakt?
- Wie heeft de tekeningen gemaakt?

Evalueren	Terugkijken	2 minuten

Opdracht
Sluit af met een liedje van het Zandkasteel over het lezen van een boek:
https://schooltv.nl/video/boek-lees-je-mee/#q=een%20boek%20schrijven (duur 1.04)

2 Literair lezen: personages

Introductie

De leerlingen lezen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de personages in het verhaal.

Lesdoel

De leerling kan de personages in het verhaal noemen.

De leerling kan een onderscheid maken tussen hoofd- en bijpersonages. De leerling herkent stereotype personages.

De leerling merkt de (mogelijke) ontwikkeling van een personage op.

Benodigde materialen

Een prentenboek naar keuze. Suggesties voor geschikte prentenboeken:

- De vlieger van Yvonne Jagtenberg
- Woeste Willem van Dieter en Ingrid Schubert
- Ridder Rikki van Guido van Genechten
- Over een kleine mol [...] van W. Holzwarth en W. Erlbruch
- Ik ben de koning van Leo Timmers
- Het huisje dat verhuisde van Virginia Burton
- Wat een spetter is die hond van Lauren Child
- De koe op het dak van E. Maddern, P. Hess
- De krokodil die niet van water hield of De koe die in een boom klom van Gemma Merino
- Plasman van Benjamin Leroy
- Tijger van Jan Jutte
- Julian is een zeemeermin van Jessica Love
- Wij eten hier geen klasgenootjes van Ryan Higgins
- Ik wil een leeuw van Annemarie van der Eem

Voorbereiding

Lees het prentenboek en bereid de vragen voor. Bedenk welke vraag op welk moment gesteld wordt. Neem de vragen eventueel met post-its op in het boek.

Opdrachten

Introductie van het prentenboek	Personages	Terugkijken

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie van het prentenboek	5 minuten

Opdracht
Bekijk de voorkant van het boek en noem de titel. Vaak bevat de titel de naam van de hoofdpersoon of staat hij op de omslag afgebeeld.
Mogelijke vragen:
- Waarom zou [noem personage] voorop staan?
- Hoe kijkt hij?
- Waarom zou de titel [noem titel] zijn?

Soms spelen prentenboekmakers met de conventies van de voorkant van een boek. Titel en afbeelding op de omslag passen dan niet bij elkaar. Het feit dat dit ontdekt wordt, laat zien dat de leerling bekend is met de conventie dat de titel en het omslag meestal met elkaar in overeenstemming zijn.

Onderzoeken	Personages	20 minuten

Opdracht
Stel tijdens en na het lezen de volgende vragen:

Hoofd- en bijpersonages
- Wie doen er mee in het verhaal? (Of: Wie heb je allemaal gezien in het verhaal?)
- Wie is het belangrijkste in het verhaal? (Of: Is in dit verhaal [noem personage] het belangrijkste?)
- Hoe weet je dat [noem personage] het belangrijkste is in het verhaal?
  *Een kenmerk van een **hoofdfiguur** is dat hij bijna op iedere bladzijde voorkomt. Hij doet het hele verhaal mee. Het verhaal gaat over hem. Vaak is een hoofdfiguur ook prominent aanwezig op de prenten.*

- Wie zijn er minder belangrijk in het verhaal?
  Hoe weet je dat [noem personages] minder belangrijk zijn?

Bijfiguren *zijn minder belangrijk en komen minder vaak voor in het verhaal. Soms zijn ze ook kleiner afgebeeld op een tekening. Het komt ook voor dat bijpersonages geen eigen naam hebben.*

- Hoeveel [mensen, dieren, enz.] hebben we in het boek gezien?
- Wat zijn [noem personages] van elkaar? (Wat is de relatie tussen de verschillende personages?)

Personage-eigenschappen
- Waaraan kun je zien dat [noem hoofdpersonage] boos/blij/verdrietig enz. is?
  Je kijkt vooral naar het gezicht om de gemoedstoestand van een personage vast te stellen.
- Is [noem ander personage] ook boos/blij/verdrietig enz.? Waarom wel/niet?
  Soms is het interessant een gebeurtenis in een verhaal vanuit meerdere personages te bekijken.
- Hoe was [noem hoofdpersonage] aan het begin van het verhaal?
- Hoe was [noem hoofdpersonage] aan het eind van het verhaal?
- Wat is er aan [noem hoofdpersonage] veranderd in het verhaal?
- We weten niet hoe het verder gaat met [noem hoofdpersonage] nu het verhaal uit is. Hoe komt dat?
- Hoe denk je dat het verder gaat/kan gaan met [noem hoofdpersonage]? Waarom denk je dat?
  Als de leerling aangeeft dat je dat niet kan weten omdat het verhaal niet verder gaat, getuigt dit van metafictief inzicht. De leerling beseft dat het verhaal verzonnen is door een schrijver en dat de schrijver zou moeten verzinnen hoe het verder gaat.

Symbolische dierfiguren

- Wat weet je over een [noem dierfiguur, bijv. vos (sluw), slang (listig), leeuw (de baas, koning), slak (langzaam), wolf (boos) enz.]
- [Noem hoofdpersonage] is een [noem dier], is hij ook sluw, slim, boos?
- *Wanneer een dierfiguur afwijkt van de conventie (bijv. een bange leeuw) kan dit zorgen voor een ironisch effect.*
- *(Dat geldt ook als stereotype figuren zoals een stoere piraat, handige klusjesman enz. niet aan de verwachtingen blijken te voldoen.)*

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Sluit af met de vraag wat de leerlingen van het verhaal vinden.
Laat ze ook proberen onder woorden te brengen waarom ze dat vinden.

3 Literair lezen: spanning

Introductie

De leerlingen lezen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de spanning in het verhaal.

Lesdoel

De leerling ervaart en ziet hoe spannende effecten tot stand komen.

De leerling merkt op als er informatie wordt achtergehouden voor de lezer. De leerling herkent een informatievoorsprong van de lezer op een personage.

De leerling kan de onzekerheid over de afloop van het verhaal benoemen.

Benodigde materialen

Een prentenboek naar keuze. Suggesties voor geschikte prentenboeken:

- Held op sokken van Bette Westera
- Ik zou wel een kindje lusten van Sylviane Donnio
- Lief lammetje van C. Kempter en F. Weldin
- Wie bindt de kat de bel aan? Van Maria Barbero
- Ga je mee? van Charlotte Dematons
- O monster, eet me niet op! van C. Norac, C. Cneut
- Drie kleine wolfjes en het vreselijke varken van E. Trivizas, H. Oxenbury
- Uilskuikentjes van M. Waddell en P. Benson
- Wolven van E. Gravett
- De muis en de muur van Britta Teckentrup
- De cycloop van Daan Remmerts de Vries
- Waar was Bas van Bette Westera

Voorbereiding

Lees het prentenboek en bereid de vragen voor. Bedenk welke vraag op welk moment gesteld wordt. Neem de vragen eventueel met post-its op in het boek.

Opdrachten

Introductie van het prentenboek	Spanning	Terugkijken

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie van het prentenboek	5 minuten

Opdracht
Laat de kinderen eventueel vooraf bedenken hoe ze zelf een spannend verhaal zouden maken: Waarover gaat het? Waar speelt het zich af? Wie doen er mee? Welke kleuren zou je zien in het boek?
Toon de voorkant van het boek en noem de titel.

Laat de leerlingen aandachtig de tekening op de voorkant bekijken. Mogelijke vragen:
- Kan iemand vertellen wat hier aan de hand is?

Soms is er een spannend element op de tekening te zien (bijv. een personage is verstopt/half te zien).

- Is dit al gebeurd of gaat dit nog gebeuren? Wat denk je? Begint het verhaal bij deze tekening?

De gewoonte is dat er een tekening uit het midden van het verhaal op de omslag staat.

- Zou dit een spannend boek zijn? Waarom denken jullie van wel?

Onderzoeken	Spanning	20 minuten

Opdracht
Stel tijdens en na het lezen de volgende vragen:
- Wat is er allemaal gebeurd met [noem hoofdpersonage]?
- Wat gebeurt er op deze illustratie?
- Waarom is het zo spannend wat er op deze tekening gebeurt?
- Als jij het verhaal aan iemand gaat navertellen, wat zou je dan bij deze bladzijden vertellen?

Tijd
- Hoelang duurt het wat [noem hoofdpersonage] meemaakt?
- Terugblik: Hoe zie je dat dit langer geleden is gebeurd?

Een terugblik of verwijzing naar een historische tijd gebeurt in prentenboeken (en tekenfilms) vaak in zwart-wit tinten of in een waziger beeld.
- Vooruitblik: Hoe zie je dat we een stukje verder (in de tijd) zijn?
- Klopt de volgorde in het verhaal? Wat gebeurde eerst en wat daarna?

Informatievoorsprong (van de lezer of van het hoofdpersonage)
- Wat weten wij wel maar [noem hoofdpersonage] nog niet?
- Of concreet benoemen: Waarom is [noem gebeurtenis] niet spannend voor [noem hoofdpersonage] maar wel voor ons?

Je kunt de spanning ook benoemen: Spannend, dat wij al weten dat [noem gebeurtenis] maar [noem hoofdpersonage] nog niet.

Tot slot
- Hoe had dit verhaal nog spannender gemaakt kunnen worden?

Kijk naar het einde van het verhaal:
- Loopt het verhaal goed af of niet? Waarom? Geldt dat voor alle personages?

Terugkijken en aanvullende suggesties op de volgende pagina

Evalueren	Terugkijken	5 minuten

Opdracht
Vraag tot slot wat leerlingen het spannendst of het leukst vonden in dit verhaal. Of vraag wie het verhaal spannend kan navertellen.

Aanvullende suggesties

Voor kleuters is spanning in verhalen nauw verbonden met een spannend gevoel. Dat maakt het soms moeilijk met hen te praten over hoe dat spannende effect tot stand komt. Bovendien staat voor sommige kinderen iets 'spannend' noemen gelijk aan toegeven dat je bang bent. Ook het omgekeerde komt voor: ontkennen dat je een boek spannend vindt kan een manier zijn om te laten merken dat je stoer bent. Houd hier rekening mee tijdens het voorlezen en het stellen van vragen.
Laat (een deel van) het verhaal naspelen. Wanneer de kinderen dit (met uw hulp) doen, kunnen ze de spanning die de personages voelen ook zelf ervaren.

4 Literair lezen: Ironische humor

Introductie

De leerlingen lezen een prentenboek als literatuur. Door gerichte vragen en leesaanwijzingen wordt er gekeken naar de ironische humor in het verhaal. Ironie is voor jonge kinderen vaak nog moeilijk te begrijpen. In dit stadium is het dan ook al voldoende als leerlingen 'de vreemde opmerking of gebeurtenis' opmerken en ervaren dat het grappig bedoeld is of dat het gebeuren een grappig effect heeft.

Lesdoel

De leerling ervaart en ziet hoe grappige/ironische effecten tot stand komen.

De leerling heeft door dat 'a' wordt gezegd, maar 'b' wordt bedoeld.

De leerling weet hoe iets eigenlijk zou moeten gaan en merkt op dat het anders gaat dan verwacht.

Benodigde materialen

Een prentenboek naar keuze. Suggesties voor geschikte prentenboeken:

- Tim op de tegels van Tjibbe Veldkamp en Kees de Boer
- De prinses met de lange haren van Annemarie van Haeringen
- Een kusje voor kleine beer van E. Minarik en M. Sendak
- Steen Soep van T. Bonning en S. Hobson
- Niet brullen in de bieb! Van M. Knudsen en K. Hawkes
- De zussen krijgen bezoek van S. Bougaeva
- Harrie heeft haast van Gemma Merino
- De Sokkenvreters van Pavel Srut
- Vos is een boef van Daan Remmerts de Vries
- De wolf, de eend en de muis van Mac Barnett
- Heb jij misschien olifant gezien? Van David Barrow
- Heel heel heel vies boek van Edward van de Vendel
- Wat rijmt er op stoep? Van Harmen van Straaten

Voorbereiding

Lees het prentenboek en bereid de vragen voor. Bedenk welke vraag op welk moment gesteld wordt. Neem de vragen eventueel met post-its op in het boek.

Beoordeel vooraf of deze les geschikt is voor uw groep. Ironische humor is voor de allerjongsten vaak nog lastig, leerlingen van groep 2 kunnen meestal wel de grappige effecten opmerken en ervaren.

Opdrachten

Introductie van het prentenboek	Humor	Terugkijken

Lesbeschrijving

Oriënteren	Introductie van het prentenboek	5 minuten

Opdracht
Er zijn drie soorten ironie:
1. Verbale ironie (Wat fijn dat jullie je rommel hebben laten liggen)
2. Ironische gebeurtenis (een stoere piraat die niet kan zwemmen)
3. Dramatische ironie (Kijk uit, achter je!).

In deze les komend de eerste twee soorten aan de orde.

Toon de voorkant van het boek en noem de titel. (Indien relevant) Toon de tekeningen op het schutblad.

Laat de leerlingen aandachtig de tekeningen (op de voorkant en/of schutblad) bekijken. Mogelijke vragen:
- Kan iemand vertellen wat hier aan de hand is?
- Zou dit een grappig boek zijn? Waarom denken jullie van wel?

Onderzoeken	Humor	20 minuten

Opdracht

Verbale ironie
Verbale ironie is voor leerlingen vaak een 'vreemde' opmerking. Tijdens het voorlezen zorgt een ironische opmerking van een personage of van de verteller bij de leerlingen niet meteen voor een spontane lach. Aan hun gezichten valt wel af te lezen dat de kinderen zich afvragen: wat heeft dat nu te betekenen? Ze willen de opmerking letterlijk interpreteren maar merken snel dat die niet tot een bevredigend resultaat leidt. Op deze momenten kan u het benodigde inzicht aanreiken door over de opmerking te praten en vragen te stellen.

<u>Vragen bij verbale ironie:</u>
- Wat vinden jullie van de naam van [noem hoofdpersonage]? (Soms is er sprake van een ironische naamgeving.)
- Zou [noem personage] echt willen/bedoelen/menen dat [noem hier de ironie uit het prentenboek]?

Bekijk de prenten.
- Klopt het wat [noem personage] zegt en hoe hij eruit ziet?
  Vaak is er bij ironie sprake van een contrast tussen tekst en beeld. Dit is een aanwijzing dat er met hun uitspraken en gedrag iets bijzonders aan de hand is.
- Bekijk de personages op de tekeningen: Hoe kijkt [noem personage]? Waarom kijkt hij zo?

Bij letterlijke interpretatie van figuurlijk taalgebruik.
- Doet [noem personage] eigenlijk wat [noem personage] bedoelt?
- Als jij het verhaal aan iemand gaat navertellen, wat zou je dan bij deze bladzijden zeggen?

Ironische gebeurtenis
<u>Vragen bij een ironische gebeurtenis.</u>
Bij een stereotype personage (zoals stoere zeerover, slimme vos).
- Hoe zal [noem personage] zich gedragen? Wat zal hij doen?
- Gedraagt hij zich ook zo?
  De leerlingen benoemen hun verwachtingen rond dit personage. Besteed hierbij vooral aandacht aan het volgende: Wat gebeurt er als dit personage zich ineens anders gaat gedragen of anders is dan verwacht?

- Verloopt het logeerpartijtje/de vakantie/het feestje enz. zoals [noem personage(s)] verwacht hebben? Vaak is er een contrast tussen verwachting en uitvoering. Het belangrijkste kenmerk van een ironische gebeurtenis is dat hij anders eindigt dan was voorzien. En het is extra ironisch wanneer juist de maatregelen die iemand neemt ter voorkoming van een ongewenste situatie, ertoe leiden dat het probleem zich toch aandient.
- Wat er gebeurt er steeds (achter elkaar)?
  Het herhalingspatroon van de grap vormt een hint voor een ironische interpretatie.
- Wat wordt er in het verhaal verteld en wat is er op de tekening te zien.
  Vaak is er een contrast tussen wat er wordt bedoeld en wat er gebeurt. De tekst zegt' a', terwijl de tekeningen 'niet a' laten zien.

Het gaat er vooral om met de leerlingen te bespreken wat de bedoeling is en wat er gebeurt. Kijk ook goed naar wat er in de tekst staat en wat er te zien is in het beeld. Benoem de opgemerkte ironische humor als grappig.

Evalueren	**Terugkijken**	**5 minuten**

Opdracht
Vraag de leerlingen wat ze van het verhaal vonden. Gebruiken ze in hun antwoord het woord 'grappig'? Kunnen ze benoemen wat ze grappig vonden? Of wat er precies voor grappigs is gebeurd.

Colofon

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer in samenwerking met Cultuur en Techniek op School.

Neem bij vragen contact op via isabellederidder@bibliotheek-zoetermeer.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechniekopschool.nl
of mail naar: info@cultuurentechniekopschool.nl

Versie 2.0 - oktober 2026